

№1 Алматы қазақ мемлекеттік гуманитарлық-педагогтік колледжі

Қашықтықтан оқыту 9-сынып қазақ тілі
Практика түрі: Мектептегі байқау практикасы

Практикант: Мұқажан Мақпал

Практика жетекшісі: Асенова Ж.М

Топ:431

**Қазақстан Республикасының Тәуелсіздік күні.
Тәуелсіз Қазақстанның халықаралық жеңістері.**

Дәйексөз

Тәуелсіздік – ата-бабамыздың жүздеген жылдармен өлшенетін арман-аңсарының жүзеге асқан ақиқаты. (Н. Назарбаев)

Дескриптор:

- Мәтінді оқиды;
- Авторға сілтеме жасайды;
- Оны анықтайтын деректерді көрсетеді;
- Бес сөйлемге синтаксистік талдау жасайды

Тәуелсіздіктің алғашқы жылдарының бірінде мен альпинистер тобымен Алатаудың мұзарт шыңын бағындыруға шықтым. Шың басына тігілген, тау желінің күшімен құлаш жая желбіреген байрақтың әсері әлі күнге менің есімде... Тәуелсіздік дәуірі дегеніміз – ұлттың шыңырау шетіндегі таудың қатерлі соқпағымен жүргенімен бірдей құбылыс. Алайда біз оны да бағындыра алдық. Осы жылдарда маған көп нәрсені өз көзіммен көруге тура келді. Қауырт жұмысқа толы сол күндердің барша ауыртпалығы мен толқыныстарын, ұйқысыз түндерді санамалау да мүмкін емес. Мен тұтас мемлекеттердің тағдырына әсер ететін немесе күні бүгінге дейін ықпал-күшін бұрынғыша әлсіретпей ұстап келе жатқан саңлақ саясаткерлермен де, қазіргі әлемнің болмысына тікелей ықпалы бар шешімдер қабылдаған адамдармен де көп кездестім. 1991 жылғы сайлаудан кейінгі бірінші жұмыс аптасында өзім 1991 жылдың 16 желтоқсанында қол қойған «Қазақстан Республикасының Мемлекеттік Тәуелсіздігі туралы» заңның мәтінімен жұмыс істедім. Құқықтық тұрғыда әлемнің саяси картасында дәл осы күні жаңа тәуелсіз мемлекет – Қазақстан Республикасы пайда болды. Осылайша тарихи әділеттік орнап, бабаларымыздың ұлы арманы орындалды. Бұған дейін декларация түрінде ғана болған мемлекеттік тәуелсіздік енді конституциялық негізге ие болды. Меніңше, Тәуелсіздік күні тек ресми бекітілген мерекелік дата ғана болуға тиісті емес, бұл күннің одан анағұрлым маңызы үлкен мазмұны бар. Ол тәуелсіздік жолындағы күрестің нүктесін қоюмен бірге, оның басталған күні де болды. Бүгін әр қазақстандық оны өзінің жеке тәуелсіздігі мен табысты күні есебінде мерекелей алады.

Жай және құрмалас сөйлемдер

	Жай сөйлем	Құрмалас сөйлем
Белгілері	Бір ғана жалаң ойды білдіреді. Жеке сөздерден құралады. Жеке сөйлемге сай дауыс ырғағы да ықшам болып келеді. Әр сөйлемнің аяқталғанына байланысты өзіндік айырымы бар дауыс ырғағымен айтылады.	Екі не одан да көп жай сөйлемнен құралып, күрделі ойды білдіреді. Кейде баяндауыштары тиянақсыз болады, кейде тиянақты болып, бірінші сөйлем екінші сөйлеммен жалғаулық шылау арқылы байланысады. Жеке сөйлемдер бір-бірімен құрмаласып тұрғандықтан, дауыс ырғағы ұласпалы түрде айтылады.
Мысалы	<i>Мереке қызған кезде жастар алтыбақан тепті. Ұлттық ойын түрлері ойнатылды.</i>	<i>Мереке қызған кезде жастар алтыбақан тепті және ұлттық ойын түрлері ойнатылды.</i>
Ереже	Бір немесе бірнеше сөз бен сөз тіркесінен құралып, тиянақты ойды білдіретін сөйлемдерді жай сөйлем дейміз.	Екі немесе одан да көп жай сөйлемнен құралып, күрделі ойды білдіретін сөйлемдерді құрмалас сөйлем дейміз.

Құрмалас сөйлемнің жасалу жолдары

Құрмалас сөйлемнің құрамындағы жай сөйлемдер өзара байланыста болады. Бір бүтін құрмалас сөйлем болу үшін олардың мағыналық, тұлғалық және интонациялық үйлесімділігі болуы керек. Осындай байланыстың арқасында жай сөйлемдер күрделі ойды білдіретін құрмалас сөйлем бола алады.

Құрмалас сөйлемнің құрамындағы жай сөйлемдер үш түрлі тәсілмен байланысады.

Байланысу тәсілдері	Мысалы
Интонация арқылы іргелесе байланысады.	<i>Менің оны алғаш көруім есімде сақталып қалды: орталау бойлы, өзіне-өзі сенімді жан екен.</i>
Жалғаулық шылаулар арқылы байланысады.	<i>Барлығы бірдей шу етті, себебі олар бірінші орын алғандарын бірден түсінді.</i>
Алғашқы жай сөйлемінің баяндауышы тиянақсыз тұлғада келіп, келесі жай сөйлеммен ұласпалы түрде құрмаласа байланысады.	<i>Осы жұмысқа шындап кіріссек, екі-үш аптада нәтижесін көретінімізге күмәніңіз болмасын.</i>

2-тапсырма
1-топ «Постер»
әдісі Тәуелсіздікке жету жолында қазақ халқы қандай тарихи кезеңдерді бастан өткерді?

2-топ «кестемен жұмыс» әдісі.
Оқылым мәтінінен құрмалас сөйлемдерді теріп жазып, жасалу жолдарындағы ерекшеліктерді кестеге түсіріңдер.

Құрмалас сөйлемде р	Құрмала с сөйлемге тән ерекшелік	Жай сөйлемнен айырмашылықтары

Дескриптор:

- Тәуелсіздікке жетудегі халықтың бастан кешірген тарихи кезеңдерді постерге түсіріп айтады;
- Құрмалас сөйлеммен жай сөйлемнің айырмашылықтарын біледі;
- Мәтінді оқып кестеге түсіреді

3-тапсырма. Екі топқа бөлініп, тапсырмаларды орындандар.

1-топ Оқылым мәтіндегі негізгі ойды **«Қосжазба күнделігі»** әдісі арқылы талқыландар.

Мәтіннен алынған үзінді	Менің пікірім

2-топ Мәтіндегі деректерді негізге алып, «Тәуелсіздік» сөзінің мағынасын **«Топтастыру»** әдісімен түсіндіріңдер. **Дескриптор:**

- Мәтіндегі негізгі ойды өз ойларымен дәлелдеп айтады;
- Тәуелсіздік сөзінің мағынасын топтастырып айтады

3-тапсырма. Оқылым және тыңдалым мәтіндеріндегі жай сөйлемдерді кестеде берілген байланысу тәсілдеріне қарай құрмалас сөйлемге айналдырыңдар.

Байланысу тәсілдері	Мысалы
Интонация арқылы іргелесе байланысады.	<i>Үлгі: Осылайша әлем картасында Тәуелсіз Қазақстан атты жаңа мемлекет пайда болды, оның тұңғыш Президенті болып Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев сайланды.</i>
Жалғаулық шылаулар арқылы байланысады. Алғашқы жай сөйлемінің баяндауышы тиянақсыз тұлғада келіп, келесі жай сөйлеммен ұласпалы түрде құрмаласа байланысады.	

Дескриптор:

- Оқылым, тыңдалым мәтіндерін мұқият тыңдап оқиды;
- Жай сөйлемдерді құрмалас сөйлемдерге айналдырып жазады;
- Морфологиялық талдау жасайды

4-тапсырма. «Сұрақ-жауап» әдісі

1-топ Тәуелсіз Қазақстанның халықаралық жетістіктеріне ел тарихындағы қандай оқиғаларды жатқызуға болады?

2-топ Тәуелсіз Қазақстанның қандай жетістіктерін білесіңдер? Өздерің білетін ақпараттарды ортаға салыңдар.

Формативті бағалау

- өте жақсы

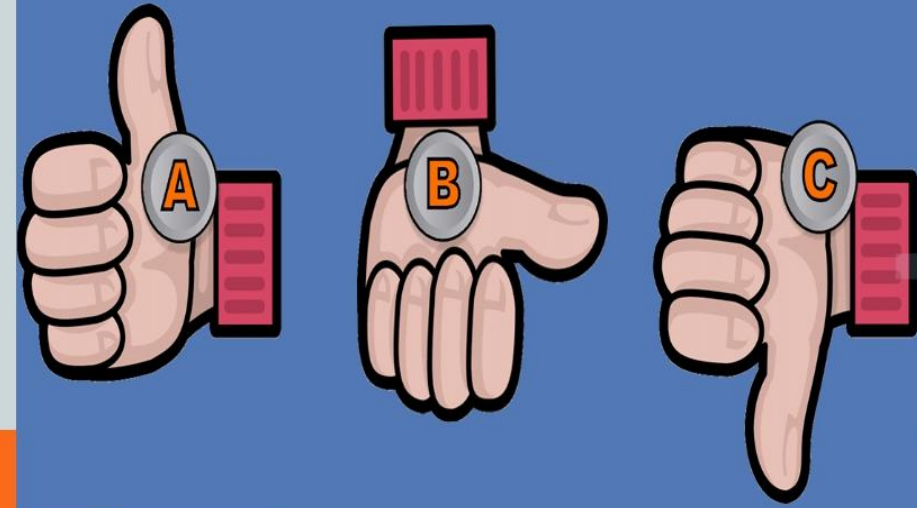

- жақсы

-оргаша

КЕРІ БАЙЛАНЫС

**Рефлексия «Плюс-
Минус-Қызығамын»
кестесі бойынша кері
байланыс жасайды.**

«Плюс» +

**Сабақта пайдалы болар деп
ұйғарылған мәселелер
жазылады.**

«Минус» -

Сабақта сәтсіз шыққан, пайдасы
жоқ не шамалы болды деп
ұйғарылған мәселелер жазылады.

«Қызығамын» ?

«Не білгім келеді?» немесе «Бұл
мен үшін қызық бола ма?» деген
сұрақтарға жауаптар келтіріледі.

Үйге тапсырма: 7-8-9 тапсырмалар 55-бет

